

Розвиток медичної професійної освіти в Римі

Величезний вплив на розвиток і становлення медицини відіграв Стародавній Рим. Своєрідність економічних і географічних умов держави сприяли тому, що її народ відіграв велику роль у розвитку культури і науки. У тому числі математики, філософії, медицини та ін.

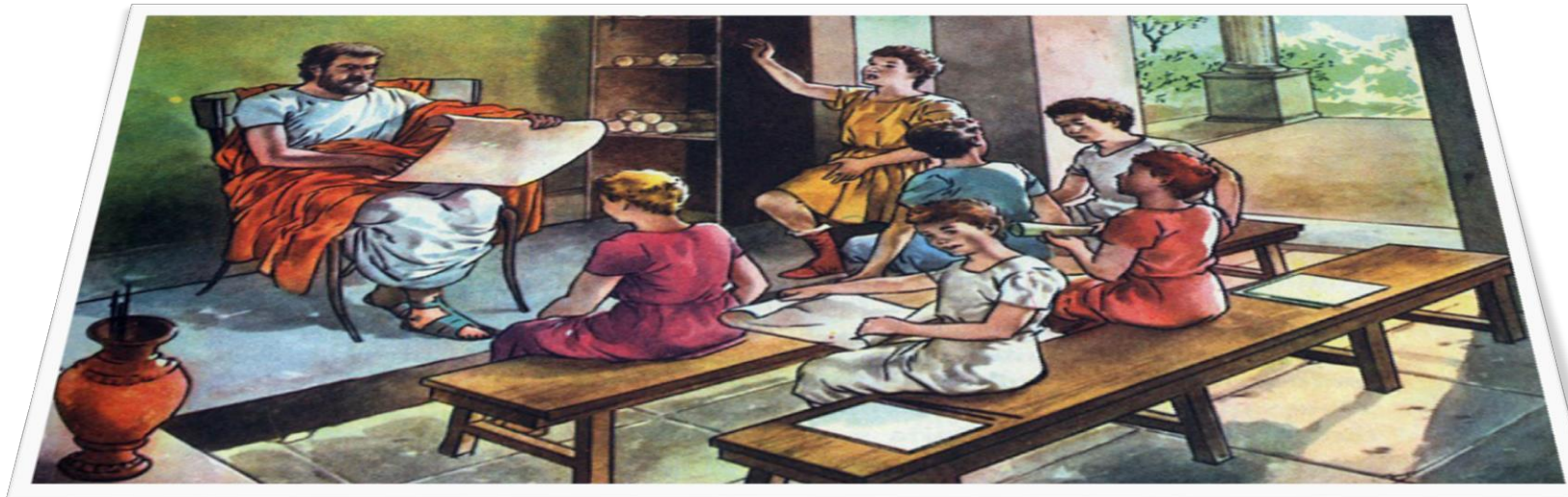
Зародження медицини

Зараз важко сказати, де зародилася медицина, адже в усі часи вона була і буде потрібною. Але як наука, що розвивається на відкриттях і доказах, медицина почала існувати в Стародавній Греції. Підтвердити це можуть навіть назви, адже всі медичні терміни мають латинське чи грецьке походження.

Тому основою медичного вчення Стародавнього Риму служили знання, отримані з грецької медицини.

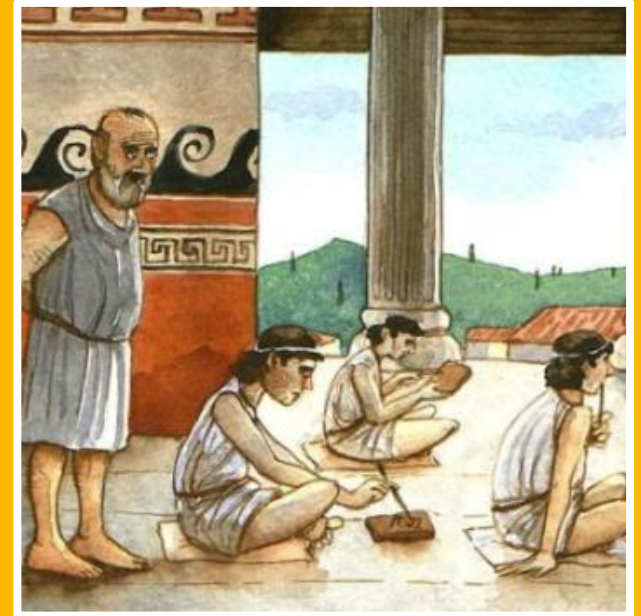
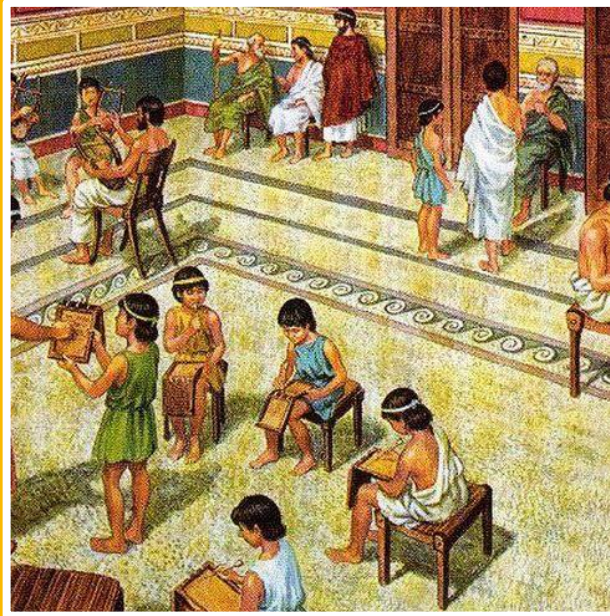
Формування передових лікарських шкіл

Лікування в Древній Елладі довгий час залишалося сімейною традицією. До початку класичного періоду, рамки сімейних шкіл розширилися: в них стали приймати учнів – не членів даного роду. Так склалися передові лікарські школи, які в класичний період розташовувалися, головним чином, за межами Балканського півострова, поза власне Еллади - в її заморських поселеннях.

Стародавні медичні школи

Серед ранніх медичних шкіл найбільш відомі: Родоська (о. Родос в східній частині Егейського моря) і Кіренська (м. Кирена в Північній Африці). Обидві вони рано зникли, і відомості про них майже не збереглися. Виникші пізніше, Кротонська (м. Кротон на півдні сучасної Італії), Кнідська (м. Кнід на західному узбережжі Малої Азії), Сицилійська (о. Сіцилія) і Косська (о. Кос в східній частині Егейського моря) школи склали славу тодішньої медицини. Пропоную про них і поговорити.

Кротонська медична школа

Кротонська медична школа

Засновником Кротонської школи був великий Піфагор, один з найяскравіших і найзагадковіших і найзагадковіших ранніх грецьких філософів. Йому приписують сам термін «філософія» (грец. «любов до мудрості»), що відображає прагнення мислителя уявити себе не володарем істини і втіленням мудрості, а лише тим, хто любить мудрість, прагне до неї.

Кротонська медична школа

- Батьківщиною Піфагора вважають острів Самос. У віці близько 40 років Піфагор залишив Самос і приїхав в Кротон, місто в південній Італії. Навколо нього стали групуватися віддані йому прихильники, в основному із середовища аристократичної молоді. Вони об'єдналися в союз, де відповідно зі склепінням морально-етичних правил виробився особливий, «піфагорійський» спосіб життя. Піфагорійці вставали до сходу сонця і йшли на морський берег зустрічати світанок, обмірковували денні справи в гаю, потім робили гімнастичні вправи і снідали. Піфагор часто викладав своє вчення під час прогулянок з учнями. Закінчувався день морськими купаннями, спільною вечерею і читанням з коментарями прочитаного.

Кротонська медична школа

Приказка «Здоровіше кротонця» звучала істинною похвалою здоров'ю. З піфагоріфським союзом була тісно пов'язана Кротонська медична школа. За численними свідченнями, Піфагор займався медициною і високо цінував це мистецтво.

Кротонська медична школа

- В основі піфагорської медицини лежали дієтика (вчення про характер і чергуванні їжі, роботи і відпочинку), гімнастика і музика. Вони мають велике значення і в сучасній медицині, хоча, зрозуміло, відрізняються від піфагорівських, як сучасний спосіб життя відрізняється від піфагорівського.

Кротонська медична школа

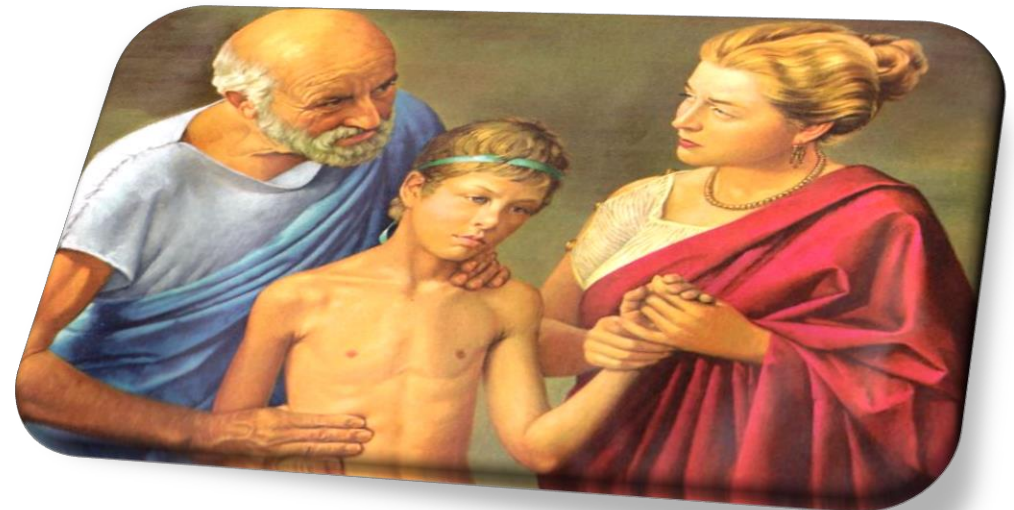
- Автором першої праці по медицині вважається лікар-піфагорець Алкмеон з Кротона, який одним з перших приступив до анатомуванню і відкрив очні нерви, що йдуть до мозку.

Кротонська медична школа

Кротонська медична школа досягла свого розквіту вже в VI ст. до н.е. Її основні досягнення формулюються в наступних тезах:

- 1. Організм - єдність протилежностей;
- 2. Здоровий організм - результат рівноваги протилежних сил: сухого і вологого, теплого і холодного, солодкого й гіркого і т.п., панування ж (грец. Monarchia - єдиновладдя), однієї з них є причина хвороби;
- 3. Протилежне виліковується протилежним (лат. Contraria contrariis curantur - теза, часто приписують Гіппократу).

Кротонська медична школа

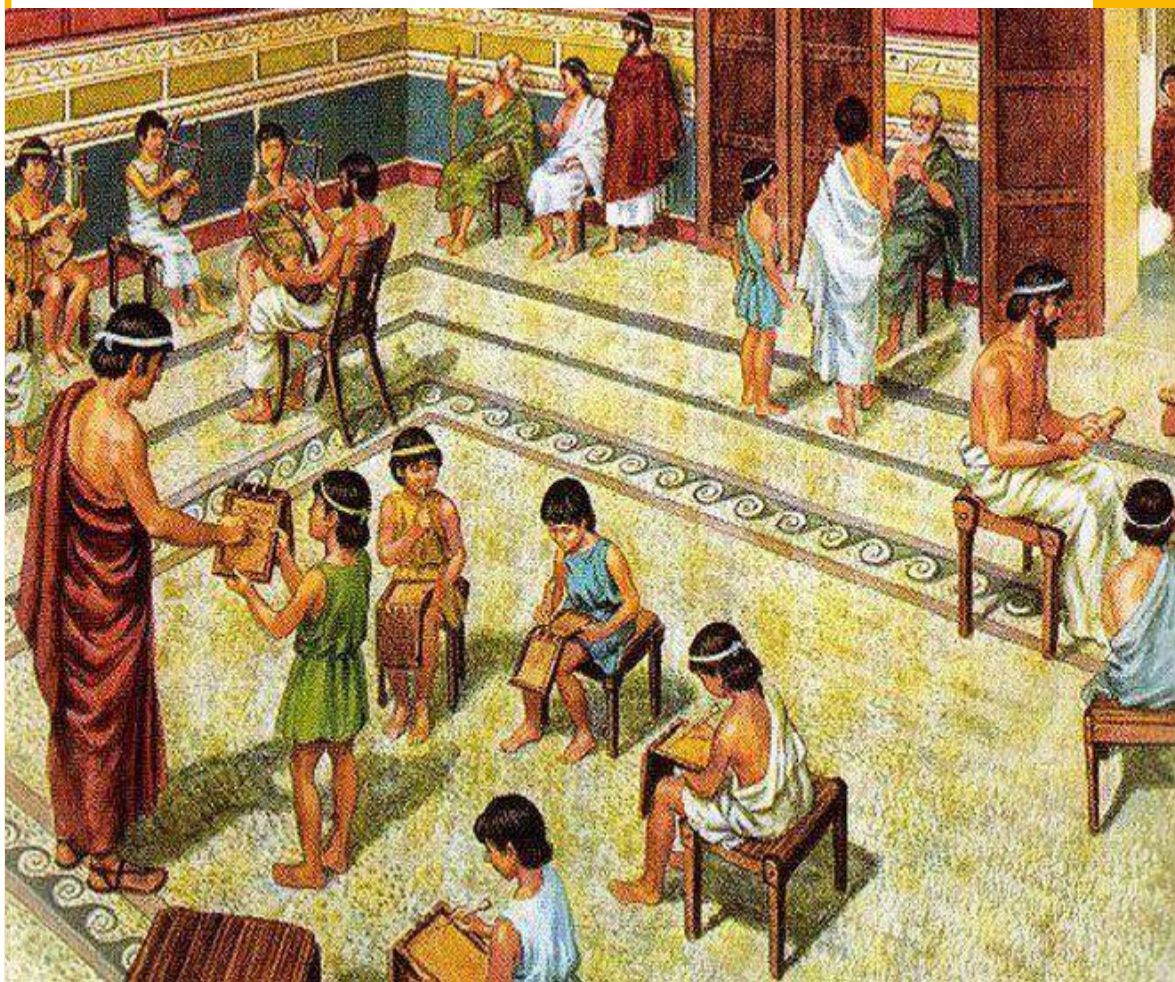
- В історії медицини відомі приклади того, як медичні школи, в основі яких лежали древні знання жерців або вчення великих філософів, зберігали свої традиції протягом століть . Зрозуміло, з часом мистецтво лікування зазнавало змін і вбирало в себе нові відомості та навички, однак традиції стародавніх громад зберігалися на колишніх територіях.

Кротонська медична школа

- Прикладом такого роду може служити саме ця школа лікарів, які жили в окрузі стародавнього Кротона в XVст., через дві тисячі років після смерті Піфагора, і славилися високим рівнем хірургічного мистецтва. Близько 30 сімейств займалися тут лікуванням з незапам'ятних часів, вони зберігали своє вчення за друком таємничості, традиційної для піфагорівської школи. Згідно з переказами, учні Піфагора давали клятву, що їхні знання не стануть доступні непосвяченим.

Кнідська медична школа

Кнідська медична школа

- Кнідська медична школа стала предметом гордості свого міста і принесла йому широку популярність. У цій школі розвивалося вчення про чотири тілесні соки (кров, слиз, світла жовч, чорна жовч): здоров'я розумілося як результат їх сприятливого змішання (грец. *eucrasia*) і, навпаки, несприятливе змішання соків (грец. *Dyscrasia*) розцінювалося як причина більшості хвороб . (Пізніше на основі давньогрецького вчення про соки організму сформувалася гуморальна теорія (від лат. *Humores* - рідини), яка з деякими змінами існувала в медицині аж до XIX ст.

Кнідська медична школа

- Вчення про чотири стихії - «коріння», першооснову природи, стало основою знаменитої «гуморальної теорії», згідно з якою здоров'я людини залежало від рівноваги в організмі чотирьох рідин - тілесних соків, або «гуморів»: крові, флегми, чорної і жовтої жовчі. Їм відповідали чотири стихії: повітря, вода, земля і вогонь. Вчення про чотири стихії остаточно сформувалося в натурфілософії до IV - III ст. до н.е. Її класичний виклад міститься в працях Арістотеля, великого давньогрецького філософа, який був лікарем і сином лікаря.

Кнідська медична школа

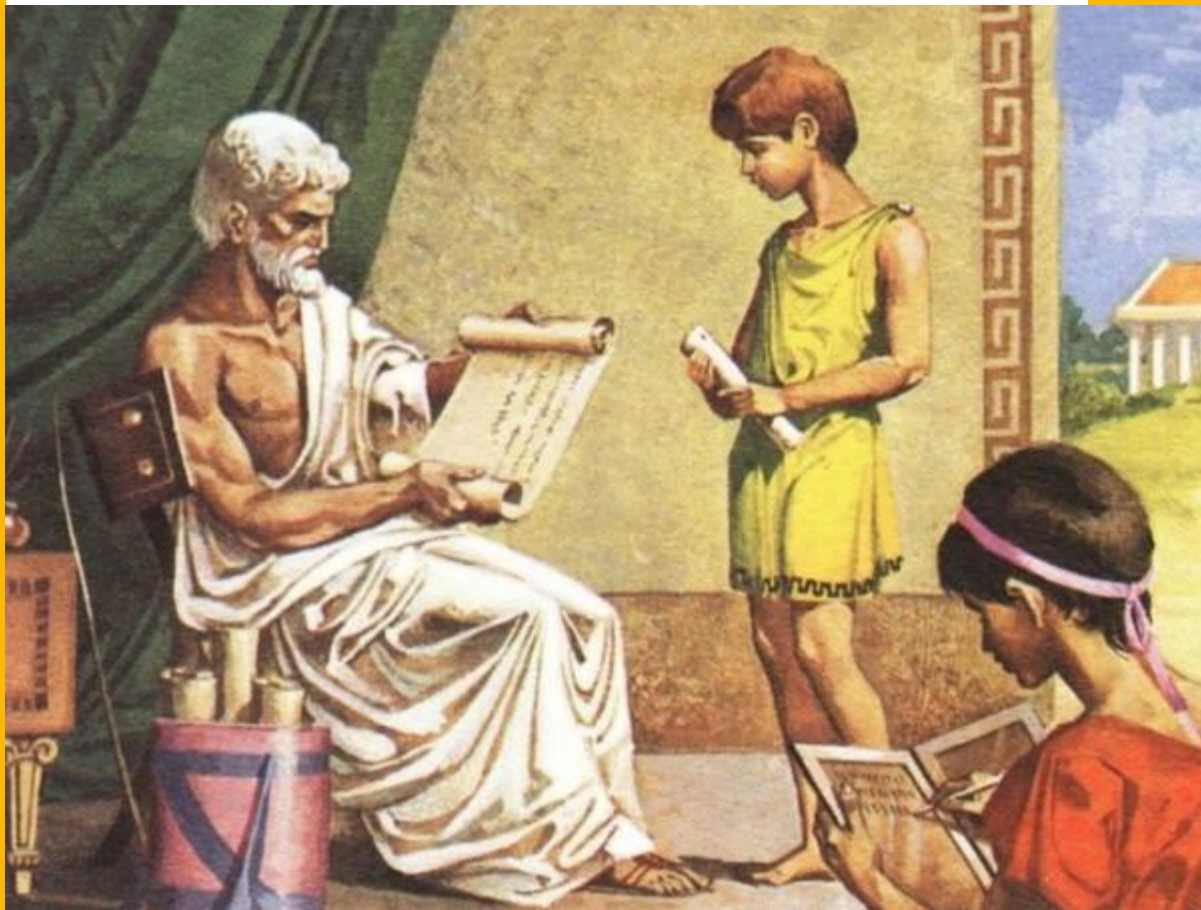
- Продовжуючи традиції вавилонських і єгипетських лікарів, кнідська школа розвивала вчення про ознаки хвороб - симптоми (грец. Symptoma - збіг, ознака) і діагностику (лат. Diagnostica or грец. diagnostikos - здатний розпізнавати), включаючи метод вислуховування і відкриття плевретичного тертя (якими користувався і Гіппократ). Видатним лікарем цієї школи був Евріфон з Кніда (Eurifon, V ст. до н.е.) - сучасник Гіппократа.

Кнідська медична школа

Отож Кнідська медична школа:

- 1. Заклала основи гуморального вчення, згідно з яким здоров'я - сприятливе змішання чотирьох рідин організму, а несприятливе їх змішання - причини більшості хвороб.
- 2. Продовжуючи традиції вавилонських і єгипетських лікарів, розвивала вчення про ознаки хвороб і діагностику. Видатним представником цієї школи був Евріфон із Кніда - сучасник Гіппократа, автор багатьох творів.
- Кнідська школа значною мірою схематизувала лікування, в той час як Косська індивідуалізувала його.

Сицилійська медична школа

Сицилійська медична школа

- Сицилійська медична школа була створена пізніше, в V столітті до н.е., на острові Сицилія. Заснував її Емпедокл, який був філософом, політиком, поетом і жерцем; йому ж приписують порятунок одного з давньогрецьких міст від епідемії заразного захворювання, в ознаменування чого було вилито монету.

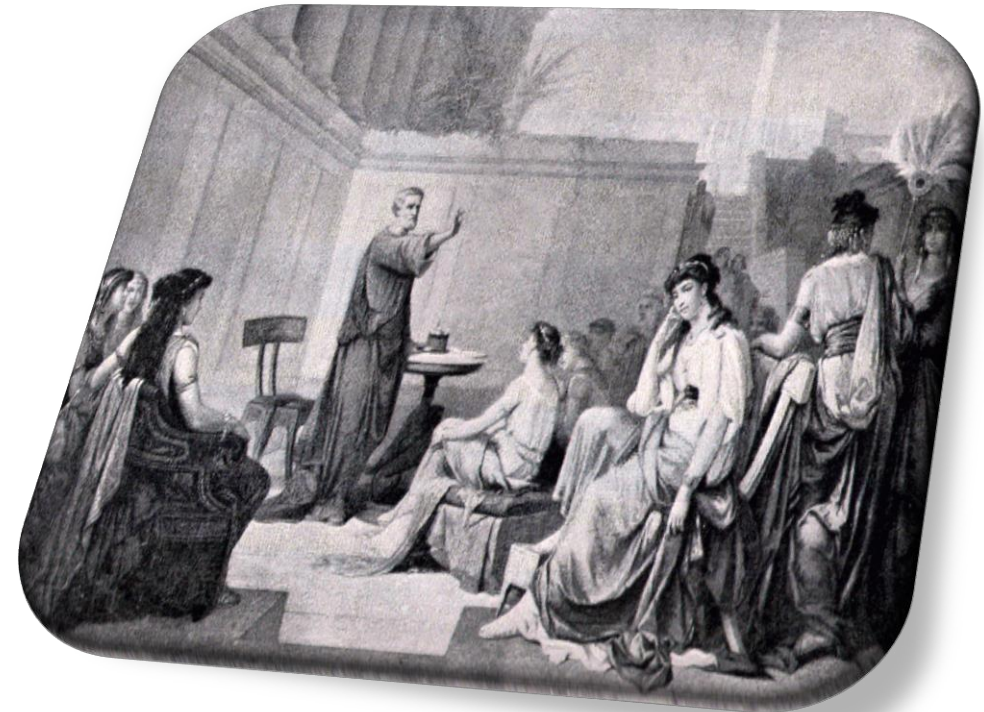

Косська медична школа

Косська медична школа

- Косська медична школа - головна медична школа класичного періоду. Перші відомості про неї відносяться до 584 р до н.е., коли жерці Дельфійського храму попросили Неброса з о. Кос (Nevroe. VI ст. До н.е.) і його сина Хрісоса (Chrieos, VI ст. До н.е.) припинити моровицю, яка лютувала в війську, що облягало м. Кіррос. Обидва лікарі без зволікання відгукнулися на це прохання, і, як каже переказ, виконали його найкращим чином: епідемія була припинена.

Косська медична школа

- Дотримуючись натурфілософських поглядів, лікарі що навчалися у косській школі, сприймали людину, її здоров'я і хвороби, в тісному зв'язку з навколишнім світом, прагнули підтримувати наявні в організмі природні цілющі сили (грец. Physis - природа). Хвороба в їх розумінні - не покарання богів, а результат впливів навколишньої дійсності і порушень харчування. Так, про епілепсію, яку називали «священної» хворобою, в «Гіппократівському збірнику» сказано: «перші, які визнали цю хворобу священною, були такі ж люди, якими і тепер виявляються маги, шарлатани і брехуни ... анітрохи не божественне, а щось людське бачиться мені у всій цій справі: причиною цієї хвороби ... є мозок ».

Косська медична школа

- Лікарі сицилійської школи визнавали серце головним органом свідомості, а чотири тілесні соки вони ототожнювали з чотирма станами (гаряче, холодне, вологе і сухе).

Косська медична школа

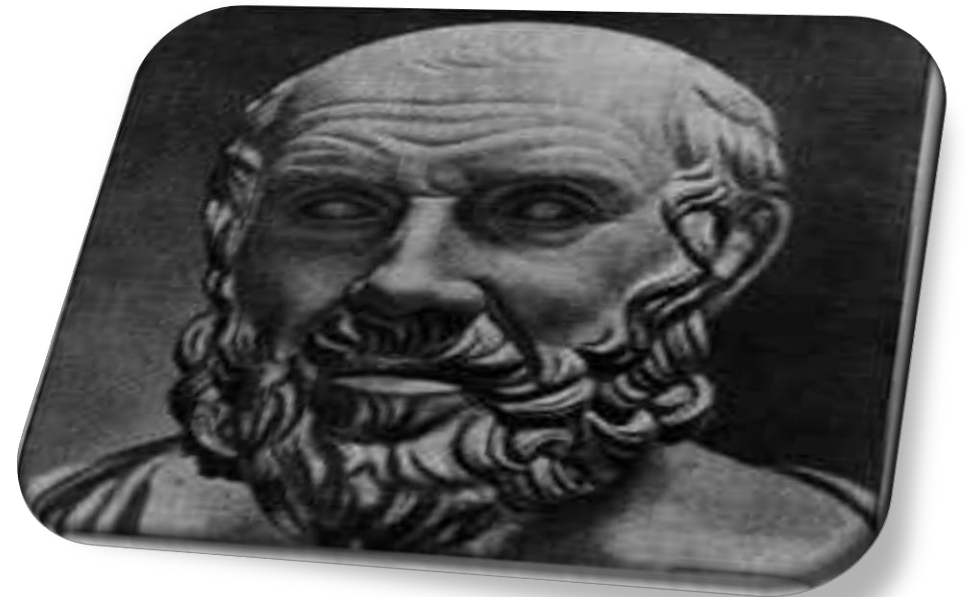
- Лікарі косської школи активно розвивали вчення про чотири тілесні соки і типи статури; стверджували основи лікарської етики; розробляли принципи спостереження і лікування біля ліжка хворого (грец. klinike - догляд за лежачим хворим, від грец. kline - ложе). Згодом ці ідеї лягли в основу клінічного напрямку в медицині.

Косська медична школа

- Розквіт косської лікарської школи пов'язаний з ім'ям Гіппократа II Великого (бл. 460 - бл. 370 рр. До н.е.), який увійшов в історію як Гіппократ (грец. Hippokrates, лат. Hippocrates). Його легендарне ім'я стало символом лікарського мистецтва в Древній Елладі. Через кілька десятиліть після того як Гіппократ залишив о. Кос, на найвищій височині острова, де раніше розташовувалося скромне святилище, був споруджений грандіозний асклепейон, який неодноразово розширювався.

Косська медична школа

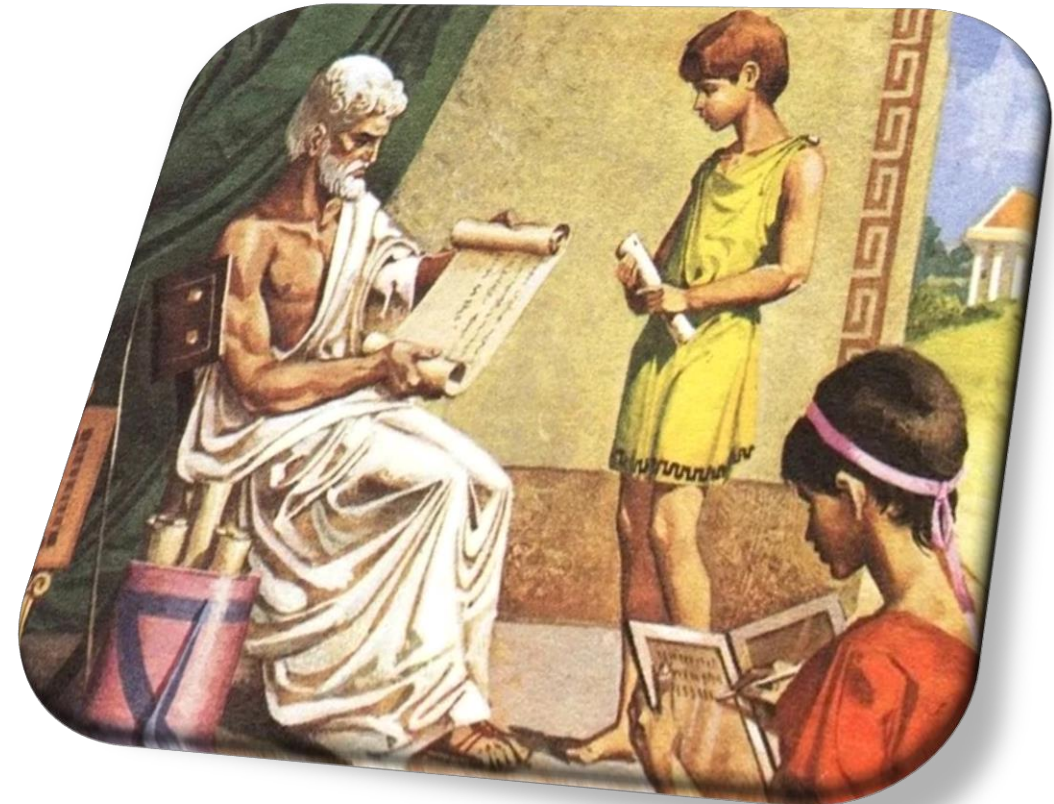
- Видатним лікарем косської школи був також Праксагора (Praxagoras, IV ст. до н.е.) - учитель Герофіла, одного з основоположників олександрійської лікарської школи (період еллінізму).

Косська медична школа

Отже, Косська медична школа:

- 1. Розглядала організм в тісному зв'язку з навколишньою природою;
- 2. Розробляла принцип спостереження і лікування біля ліжка хворого;
- 3. Розвивала основи лікарської етики.

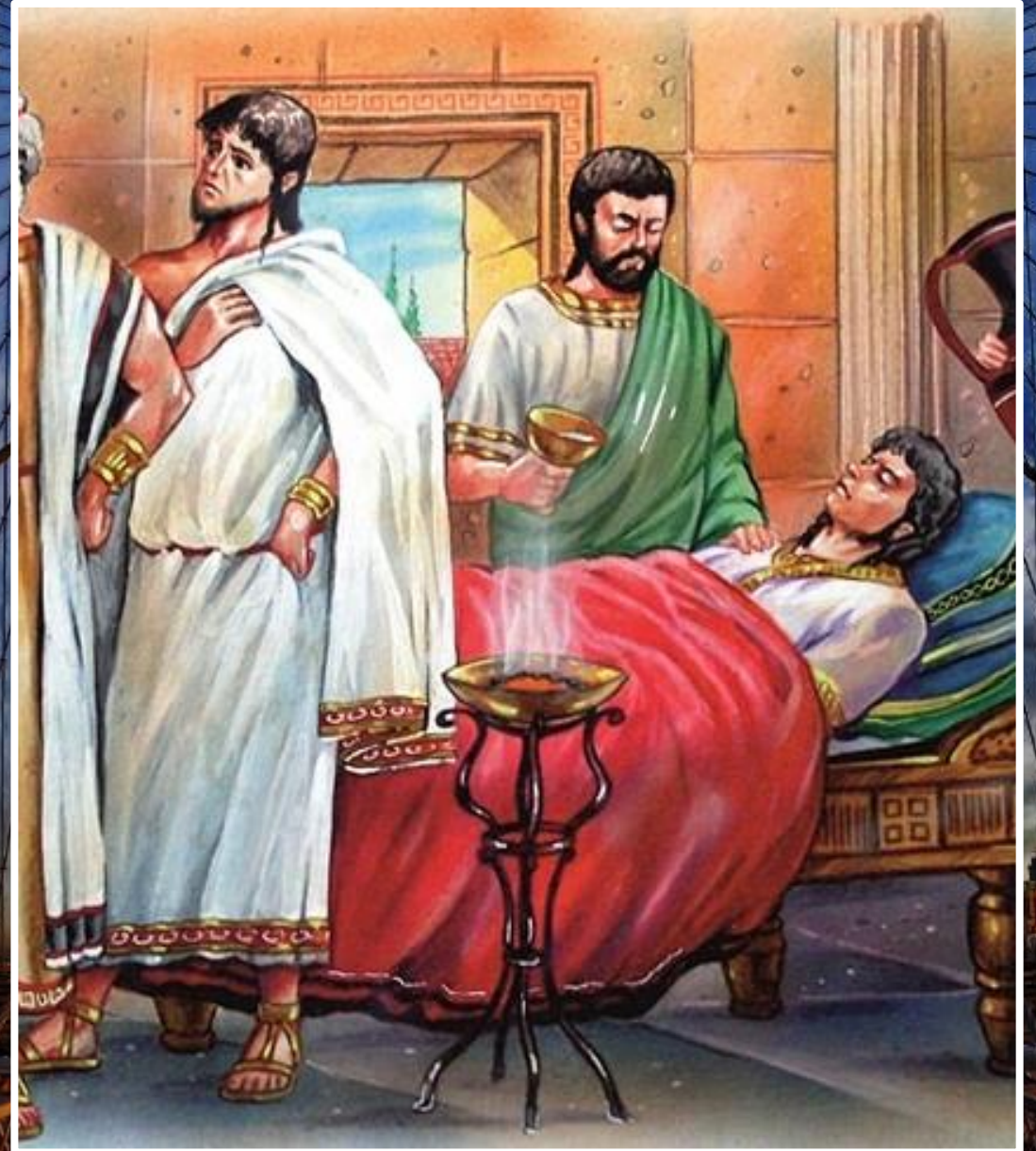
Навчання у військових госпіталях

- Також важалося, що лікар повинен володіти знаннями з області різних дисциплін. Тому деякі лікарі навчалися у військових госпіталях. Допомагаючи пораненим, вони набували нових знань в області анатомії і фізіології.

Можемо підсумувати:

основою медичного вчення Стародавнього Риму служили знання, отримані з грецької медицини. В першу чергу користувалися працями Гіппократа, що містять описи багатьох захворювань і способів їх лікування. Медичні школи в Стародавньому Римі з'явилися в епоху республіки. Вважалося, що лікар повинен володіти знаннями з області різних дисциплін. Деякі лікарі навчалися у військових госпіталях. Допмагаючи пораненим, вони набували нові знання в області анатомії і фізіології. В обов'язки голови міських архіатрів входило викладання медицини в спеціальних школах, які були засновані у м. Римі, Афінах, Олександрії, Антіохії, Бейрута та ін. Анатомія викладалася на тваринах, а іноді на поранених і хворих. Практичну медицину вивчали біля ліжка хворого. Закон суворо визначав права і обов'язки учнів. Весь свій час вони повинні були віддавати вченню. Їм заборонялося брати участь у бенкетах і заводити підозрілі знайомства.

A nighttime photograph of Rome, Italy, featuring St. Peter's Basilica with its iconic green dome. The basilica is illuminated, and its lights reflect on the Tiber River below. A stone bridge with multiple arches spans the river in the foreground. The sky is a mix of dark blue and orange, suggesting a sunset or twilight. The text "Дякую за увагу!" is overlaid in the center in a bold, yellow font.

Дякую за увагу!